

CEPOS NOTAT: STOR NEDGANG I BESKÆFTIGELSEN FOR 25-34-ÅRIGE SIDEN 2005

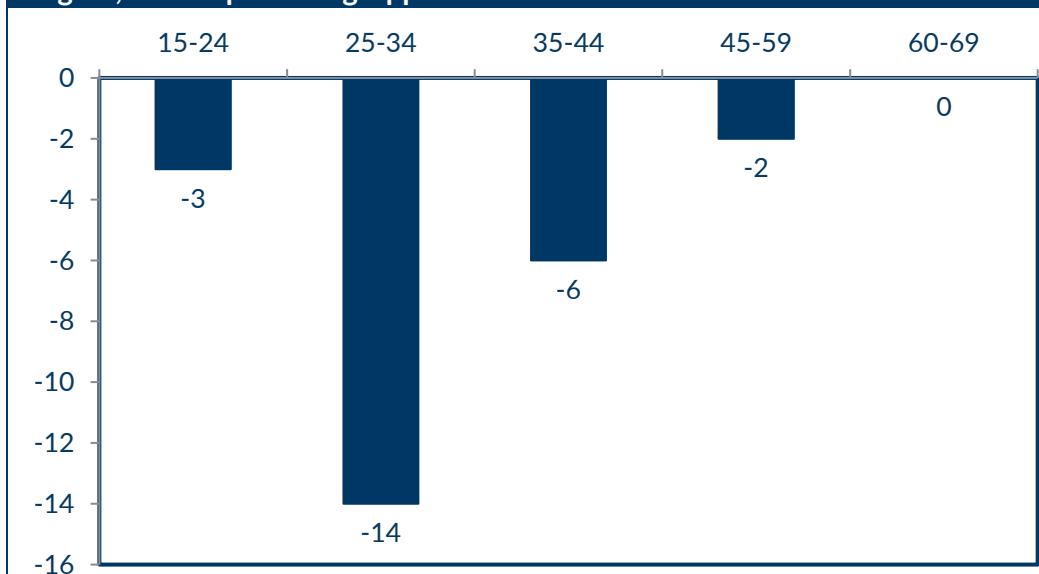
01-03-2017

AF CHEFØKONOM MADS LUNDBY HANSEN (21 23 79 52) OG CHEFKONSULENT JØRGEN SLOTH BJERRE HANSEN

RESUMÉ

Danmark har mistet terræn i forhold til andre OECD-lande, når man ser på de 25-34-åriges beskæftigelsesgrad. Danmark er faldet fra en 6. plads i 2005 til en 20. plads i 2015. Det skal ses i lyset af, at Danmark normalt fremhæves som et land med en høj beskæftigelsesgrad. For de 25-34-årige er det kun 5 lande, heriblandt Grækenland, Italien og Spanien, der siden 2005 har oplevet en større nedgang i beskæftigelsesgraden end Danmark. For danskere i alderen 25-34 år er det kun 76,9 pct., der er i job i 2015, svarende til, at næsten 1 ud af 4 ikke er i job. I Sverige er beskæftigelsesgraden på 81,7 pct. for 25-34-årige i 2015. Hvis de 25-34-årige danskere arbejdede lige så meget som samme aldersgruppe i Sverige, ville beskæftigelsen stige med ca. 29.000 personer. Til perspektivering er VLAK-regeringens målsætning at øge beskæftigelsen med 55-60.000 personer. En række reformer kan løfte beskæftigelsen for de 25-34-årige. Det drejer sig fx om en nedsættelse af dimittendsatsen fra 13.000 kr. til 8.000 kr. og en reform, der reducerer SU'en. (f.eks. bortfald af fjumreår og en halvering af SU på videregående uddannelser og øgede lånemuligheder). En af årsagerne til den lavere beskæftigelsesgrad for de 25-34-årige siden 2005 er, at flere er under uddannelse. Det ændrer imidlertid ikke ved, at langt de fleste 25-34-årige har mulighed for at være i beskæftigelse, særligt hvis der gennemføres reformer. Hvis man går den lige vej fra gymnasiet og gennemfører en 5-årig lang videregående uddannelse, vil man eksempelvis have sin kandidatgrad i en alder af 23 eller 24 år. For mange kan en pause undervejs være fornuftigt. Selv med en jordomrejse på ½-1 år kan man være i job som 25-årig. Det illustrerer potentialet for, at flere i alderen 25-34 år kan komme i beskæftigelse.

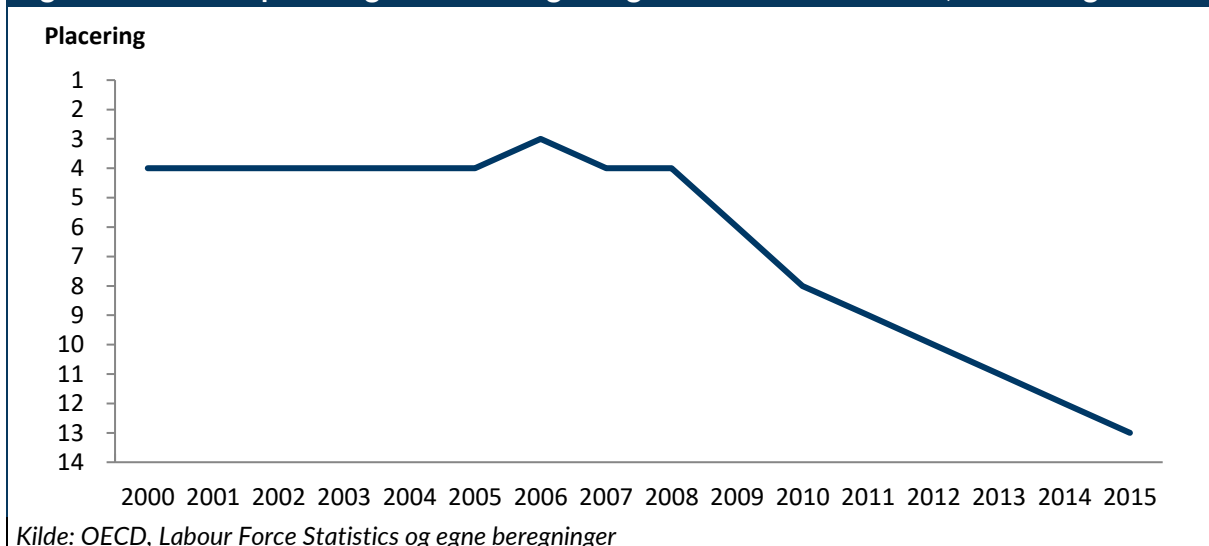
Ændring i Danmarks placering blandt OECD-lande, 2005-2015, beskæftigelsesgrad, fordelt på aldersgrupper

Kilde: OECD, Labour Force Statistics og egne beregninger

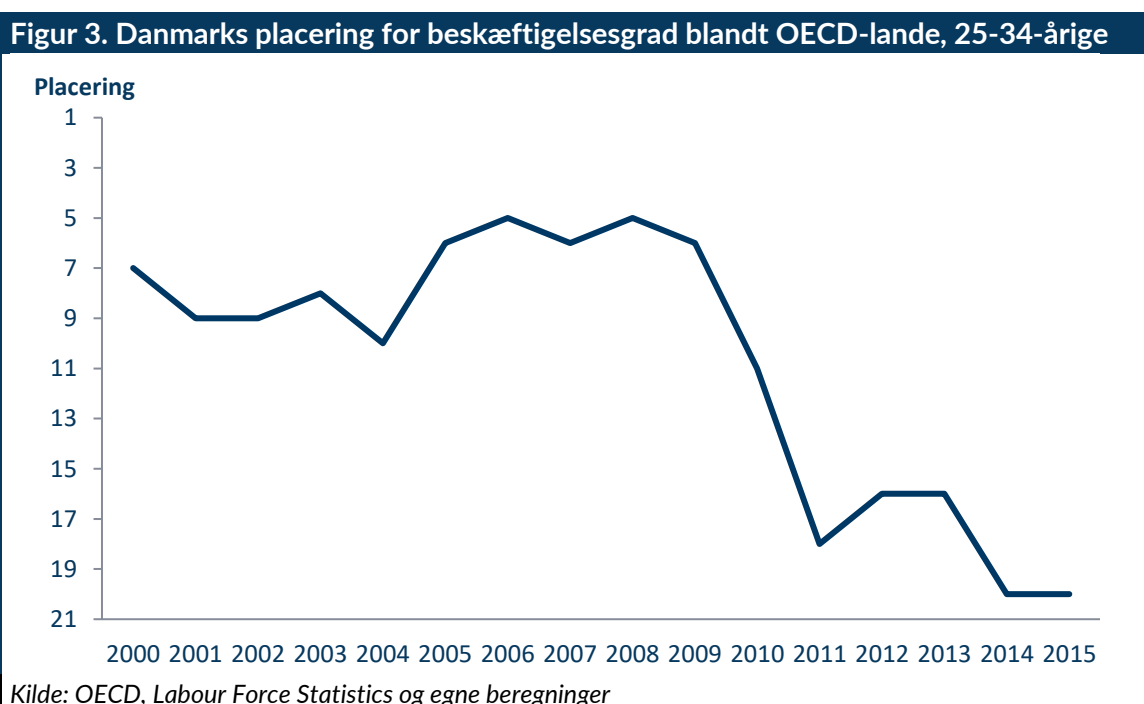
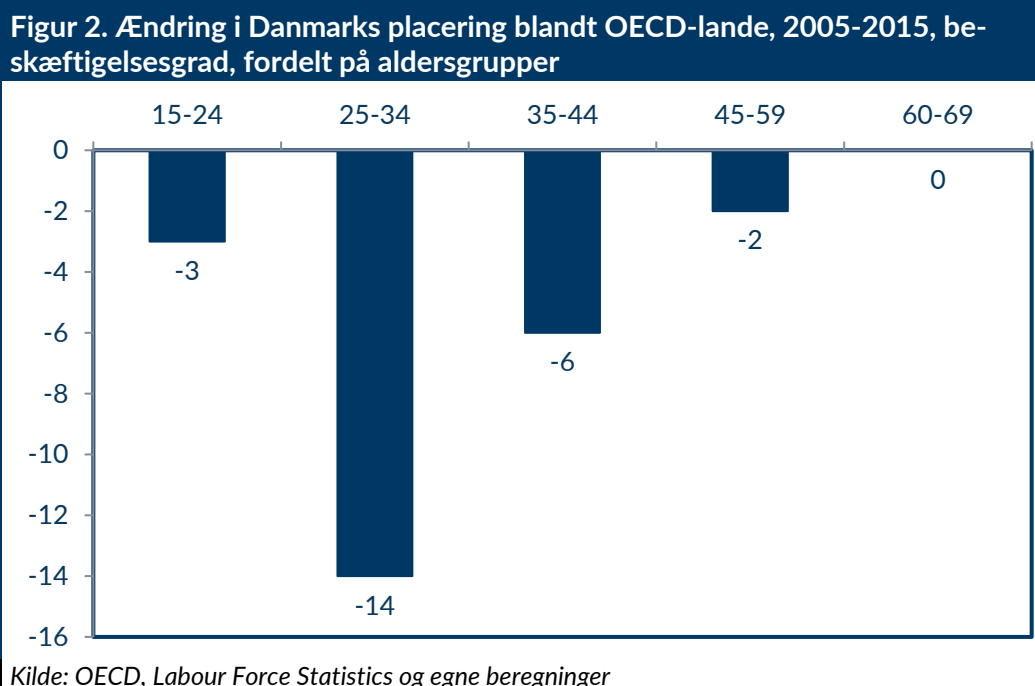
Siden 2008 er danskernes beskæftigelsesgrad for de 15-69-årige faldet fra en 4. plads til en 13. plads blandt 35 OECD-lande, jf. figur 1. I perioden 2000-2008 havde Danmark en stabil placering som det 3.-4. bedst placerede OECD-land, hvad angår beskæftigelsesgraden.

Figur 1. Danmarks placering for beskæftigelsesgrad blandt OECD-lande, 15-69-årige

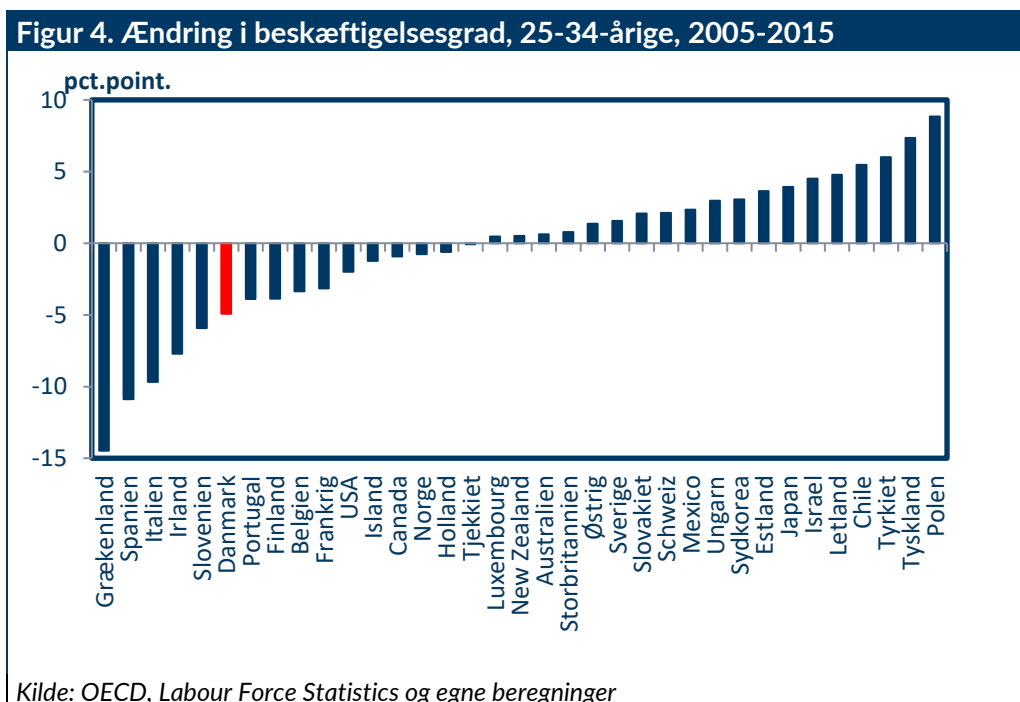

Ser man nærmere på udviklingen opdelt på aldersgrupper, så har Danmark særligt for de 25-34-årige mistet terræn i forhold til andre lande siden 2005¹, jf. figur 2. Danmark er faldet 14 pladser ned ad OECD-ranglisten for de 25-34-årige, fra en 6. plads til en 20. plads. For de øvrige aldersgrupper har der også været et fald i Danmarks placering, bortset fra de 60-69-årige.

¹ Danmarks nedgang mht. placering begynder først fra 2008. For at undgå, at resultaterne påvirkes af, at det danske arbejdsmarked var overophedet i 2008, tages der her udgangspunkt i udviklingen siden 2005. Anvendes 2008 som startår, er udviklingen omtrent den samme.

For de 25-34-årige er det kun 5 lande, herunder Grækenland, Italien og Spanien, som har oplevet en større nedgang i beskæftigelsesgraden end Danmark, jf. figur 4. Beskæftigelsesgraden for de 25-34-årige er faldet med 4,9 pct.point fra 81,8 pct. i 2005 til 76,9 pct. i 2015. I Sverige er beskæftigelsesgraden derimod vokset med 1,6 pct.point siden 2005.

For danskere i alderen 25-34 år er det kun 76,9 pct., der er i beskæftigelse, svarende til, at næsten 1 ud af 4 ikke er i job, jf. tabel 1. Danmark er dermed placeret på en 20. plads for de 25-34-årige blandt 35 OECD-lande. 20. pladsen skal ses i lyset af, at Danmark normalt fremhæves som et land med en høj beskæftigelsesgrad. I Sverige er beskæftigelsesgraden på 81,7 pct. for 25-34-årige i 2015, hvilket giver Sverige den 6. højeste beskæftigelsesgrad.

Tabel 1. Beskæftigelsesgrad, 2005 og 2015, OECD-lande, 25-34-årige			
Beskæftigelsesgrad, 2005, OECD-lande, 25-34-årige		Beskæftigelsesgrad, 2015, OECD-lande, 25-34-årige	
	pct.		pct.
1 Island	85,5	1 Schweiz	86,6
2 Slovenien	84,6	2 Island	84,2
3 Schweiz	84,4	3 Luxembourg	83,4
4 Holland	83,7	4 Holland	83,1
5 Luxembourg	83,0	5 Østrig	81,7
6 Danmark	81,8	6 Sverige	81,7
7 Portugal	81,7	7 Japan	81,2
8 Irland	81,5	8 Estland	80,9
9 Canada	81,0	9 Storbritannien	80,7
10 Norge	80,8	10 Tyskland	80,3
11 Østrig	80,4	11 Canada	80,0
12 Sverige	80,2	12 Norge	80,0
13 Belgien	80,1	13 Letland	79,7
14 Storbritannien	79,9	14 Australien	78,7
15 Frankrig	79,0	15 Slovenien	78,7
16 Finland	78,7	16 Polen	78,6
17 USA	78,5	17 New Zealand	78,4
18 Australien	78,1	18 Portugal	77,8
19 New Zealand	77,9	19 Israel	77,0
20 Spanien	77,5	20 Danmark	76,9
21 Estland	77,3	21 Belgien	76,7
22 Japan	77,3	22 USA	76,6
23 Tjekkiet	76,2	23 Tjekkiet	76,2
24 Letland	74,9	24 Frankrig	75,9
25 Grækenland	74,0	25 Ungarn	75,5
26 Tyskland	72,9	26 Finland	74,9
27 Ungarn	72,5	27 Irland	73,8
28 Israel	72,4	28 Slovakiet	72,9
29 Slovakiet	70,8	29 Sydkorea	72,4
30 Polen	69,8	30 Chile	71,7
31 Italien	69,3	31 Mexico	69,9
32 Sydkorea	69,3	32 Spanien	66,6
33 Mexico	67,6	33 Tyrkiet	60,9
34 Chile	66,2	34 Italien	59,7
35 Tyrkiet	54,9	35 Grækenland	59,5

Kilde: OECD, Labour Force Statistics og egne beregninger

Hvis danskere i alderen 25-34 år arbejdede lige så meget som i Sverige, ville beskæftigelsen stige med ca. 29.000 personer². Til sammenligning er VLAK-regeringens målsætning at øge beskæftigelsen med 55-60.000 personer.

Svenskernes beskæftigelsesniveau for de 25-34-årige er ikke uopnåeligt. I 2005 havde 25-34-årige danskere således en højere beskæftigelsesgrad end svenskerne (81,8 pct. i Danmark mod 80,2 pct. i Sverige i 2005), jf. tabel 1 ovenfor. Og det svenske niveau i 2015 svarer til beskæftigelsesgraden for danskere tilbage i 2005.

REFORMER KAN LØFTE BESKÆFTIGELSEN FOR DE 25-34-ÅRIGE

Det er helt op til den enkelte, om man foretrækker at arbejde eller holde fri. Men i dag er der en begrænset økonomisk tilskyndelse for unge i forhold til at færdiggøre studierne og til at komme i gang på arbejdsmarkedet. Der er således en række tiltag, man kan anvende fra politisk side for at gøre det mere attraktivt for den enkelte at komme tidligere i gang på arbejdsmarkedet for blandt andre de 25-34-årige. Det gælder fx en nedsættelse af dimittendsatsen ned til 8.000 kr. samt en SU-reform. Reformmulighederne er beskrevet nærmere herunder.

POLICY-FORSLAG: NEDSÆTTELSE AF DIMITTENDSATSEN FRA 13.000 KR. NED TIL 8.000 KR.

Dimittender i Danmark har en i international sammenhæng helt unik særstilling i dagpengesystemet. For det første er der ikke tale om en forsikringsordning, da det ikke er tab af arbejde, som udløser dagpengene. For det andet er der ikke noget krav om, at studerende skal optjene retten til dagpenge ved at arbejde og betale kontingent, før de modtager dagpenge. For det tredje er dagpengenes dimittendsats for mange væsentligt større end den indkomst, de havde, mens de studerede.

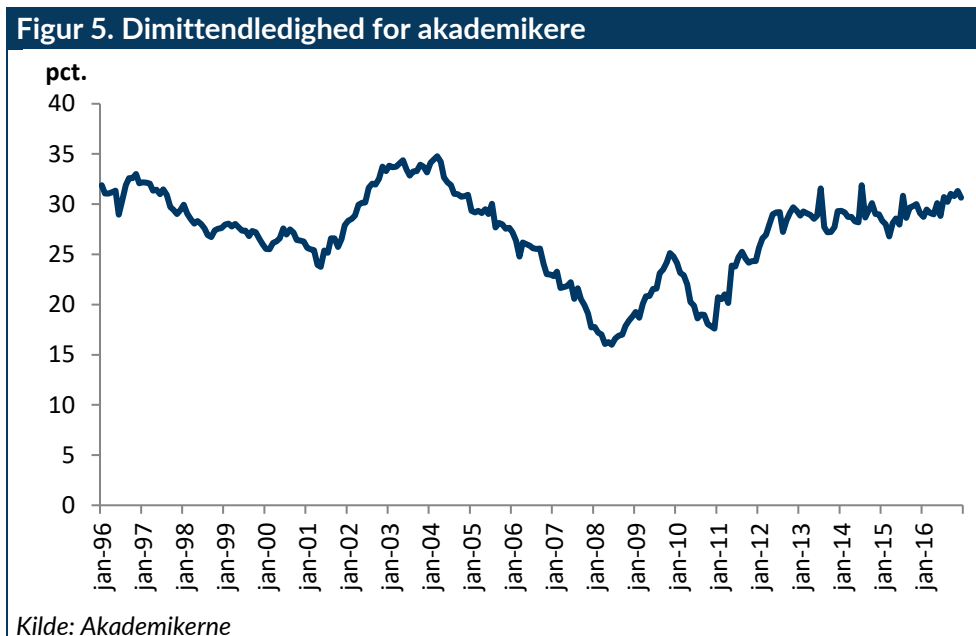
Den lukrative dagpengeordning for dimittender modsvarer af en meget høj ledighed. For personer med en lang videregående uddannelse er dimittendledigheden på ca. 30 pct., jf. figur 5. Selv under den kraftige højkonjunktur i 00'erne var ledigheden aldrig under 15 pct.

Aftalen om Dagpengereformen fra oktober 2015 reducerede dimittendsatsen for ikke-forsørgere fra 82 pct.(14.700 kr.) til 71,5 pct. (12.800 kr.) af maksimale dagpenge. Der er imidlertid fortsat tale om en meget betydelig indkomstfremgang i forbindelse med arbejdsløshed for mange studerende.

² Omregnet til fuldtidsbeskæftigede, hvor det er lagt til grund, at de ekstra arbejder svarende til gennemsnittet på 1457 timer pr. beskæftiget i Danmark. En fuldtidsbeskæftiget antages at arbejde 1643 timer årligt (222 arbejdsdage af 7,4 timer).

Dimittendsatserne kan derfor nedsættes fra 13.000 til 8.000 kr. for ikke-forsørgere. For øvrige nedsættes dimittendsatsen til kontanthjælpssatsen. Til sammenligning udgør SU'en ca. 6.000 kr. om måneden³.

Samlet skønnes forslaget at øge den strukturelle beskæftigelse med 4.000 personer og forbedre de offentlige finanser med ca. 1 mia. kr.

UDDANNELSE, SU OG TOPSKAT

En af årsagerne til den lavere beskæftigelsesgrad for de 25-34-årige siden 2005 er, at flere er under uddannelse. Det ændrer imidlertid ikke ved, at langt de fleste 25-34-årige har mulighed for at være i beskæftigelse, hvis der gennemføres reformer.

Hvis man går den lige vej fra gymnasiet og gennemfører en 5-årig lang videregående uddannelse, vil man have sin kandidatgrad, før man bliver 25 år⁴. Faktisk er der mulighed for at tage ud og rejse i 6-12 måneder og alligevel være aktiv på arbejdsmarkedet som 25-årig. For mange kan en pause undervejs være fornuftigt, men det ændrer ikke ved, at langt de fleste i alderen 25-34 år har mulighed for at være i beskæftigelse, uanset om de tager en lang videregående uddannelse eller ej.

Problemet med det nuværende system er, at der er begrænsede økonomiske incitamer til at blive færdig med sin uddannelse. Det skyldes blandt andet en meget lukrativ SU, som ifølge

³ Se CEPOS-notat: "[Beskæftigelsesgevinst på 4.000 ved reduktion af dimittendsatsen](#)", 29. august 2015

⁴ Afhængigt af, hvornår på året man er født, vil man være mellem 23½ og 24½ år ved færdiggjort LVU, når man går den lige vej gennem uddannelsessystemet.

Produktivitetskommissionen er den højeste i verden. Sammen med en høj sammensat marginalskat på op til 67 pct. (inkl. afgifter) efter endt uddannelse indebærer det, at indkomstfremgangen ved færdiggørelse af studierne er relativt begrænset.

Idéen er ikke, at de unge nødvendigvis skal gå den lige vej gennem uddannelsessystemet – der skal også være plads til at træffe forkerte valg – men pointen er, at staten i dag belønner langsommelighed i uddannelsessystemet – gennem fx 1 års ekstra SU ud over den normerede studietid. Samtidig straffes folk, der bliver hurtigt færdige med en høj marginalskat.

Reformer af SU-systemet bør derfor bidrage til at øge beskæftigelsen. Danmark har en SU, der er ca. dobbelt så høj som i Sverige, Finland og Norge. Venstre-regeringens SU-forslag (blandt andet 20 pct. lavere SU og begrænsning af SU til normeret tid) vurderes at løfte beskæftigelsen med 8.000 personer. Derudover kan man omlægge SU på kandidatdelen til lån⁵. Alternativt kan SU'en halveres for alle på en videregående uddannelse samtidig med, at lånmulighederne kan øges. Dette vil øge incitamentet til at gøre sig hurtigt færdig på studiet (fordi det bliver "dyrere" at studere). Budgetforbedringen ved halvering af SU på videregående uddannelser udgør ca. 4 mia. kr. Dette råderum kan anvendes på at sænke topskatten, så det bliver mere attraktivt at vælge uddannelser, der medfører en høj produktivitet (dvs. høj løn).

En reduktion i marginalsatten (herunder topskatten) på arbejde vil også gøre det mere attraktivt at færdiggøre sine studier hurtigere. Det skyldes, at præmien ved at blive færdig (lønnen efter skat) øges.

.

⁵ Se CEPOS-notat: "[SU-reform: Lån til kandidatdelen og 0-regulering til 2023 kan finansiere 5 point lavere top-skat](#)", 13. maj 2016